

za prav ostrijo škoporezilnice, noži, kosé, serpovi in drugo enako večje rezilno orodje. Jekla Nr. 1. in 2. so zastran velikosti in moči boljše kakor Nr. 3. Z jekli Nr. 4 se ostrijo peresni nožički in britve in enake rezila. — V vsak ročnik je D. Gleisovo ime vdarjeno.

Kdor si čez 15 gold. magnetičnih jekel naenkrat naroči, mu fabrikant Gleis pri 100 gold. odpusti 10 gold.*)
Dr. Kreutlinger v „Zeitsch. des land. V. für Baiern.“

Slednja beseda o cerkljansko-tominski cesti.

Prav je, da se očitno pogovarjamo o deželni potrebah, toda resnica se ima vselej govoriti. V undanjem sestavku o naši cerkljansko-tominski cesti pa nek „prijatelj Tomincov“, menda v najozjem pomenu, se ni skoz in skoz tega hvalevrednega načela držal. Odkrivo mu kapico:

1. „Gorjanom na Šemviški gori in njih sosedom v spodnji Tribuši, in na Slapu in na Idriji Bači je vse eno, naj imenovana cesta peljá kodar rado.“ — Prijatelj, to nikakor ni resnica! Iz Tribuša do mosta sv. Lucije za nobeno cesto ne vem, da sem ravno tukaj doma, marveč samo revno pot imamo. Čez rekico Bačo ni ga mosta. Razgernite pa naše domače letopise, in naši bote, da skorej vsako leto so ondašnji valovi človeško življenje požerli. Že pred mnogimi leti so naši gorjani denarjev za most čez Bačo skladali, pa našim predstojnikom se še ni zljubilo most postaviti, in menda ga bomo še le takrat imeli, kadar cesto ondi dopeljemo. Kako se potem takim prederznete, tako reč terditi? Kdor domorodca s tominskih hribov v smertno nevarnost pošilja, ne more biti „prijatelj Tomincov“ v obširnem pomenu.

2. „Za cesto poleg reke Idrije se le 5821 duš poteguje.“ — Šent in plent, kompari! kako ste rajtali? Ali mislite, da je še vés svet v tominah? Kaj bodo rekli uni, ki imajo Kozlerjev „zemljevid“ v rokah in pregledajo še goriški šematizem, ter bodo izmerili, ktera vasica je tej, ktera pa uni cesti bližja?

3. „Iz spodnje Tribuše do Reke proti Želinu še kozje poti ne nahajaš“, ljudje ondi niso poti potrebovali.“ — Sentahtel! tudi tukaj ne bo vse resnično. Iz Oblaza na desni strani reke Idrije do vasice Reke-Ravne štejem 24 kmečkih koč, memo katerih neka steza pelje. Tovorivci so ondi že več vina v Cerkljo prinesli, kakor ga vsi Briči v enem letu pridelajo, toda se mora večkrat reka Idrica pregaziti, in da nevarnost življenja vseskozi proti. Tudi jaz sem že po ondašnji stezi jahal. Vprašajte kmeta Korena, ki svojo kočo blizo razterganega „hudega roba“ ima, in povedal vam bo, da ljudje vsaki dan memo potujejo in pri Kreparju hladne vode iščejo, si žejo ugasiti.

4. Da se nam ni zanašati kake pomoči iz cesarske denarnice, imate prav, pa upati smemo, da bo deželna denarnica nam pomagala. Saj smo dosihdob z vsakoletnimi prikladami na navadne davke že marsikter goldinar v deželni zalog položili, in veselo novico imamo, da naš deželni zalog goriški je dokaj bogat. Cerkljani so še pred mescom iz imenovanega zaloga 1000 gold. a. v. potegnili, in pri tej priložnosti iz Tersta pismo dobili, da odsihmal se jim bo na deželni zbor goriški obračati, ker deželna denarnica gré v njegovo oblast. — Da pa nekoliko razumete, kakošne priklade želi vaš nekdanji poslanec odpravljene viditi, preberite srenjske postave in pa pregledajte še vsakoletne priklade, ki so jih morali naši ubogi kmetje v soseskino denarnico odrajtovati itd. itd. itd., pa prepričali se bote, da se je mislil le nepotrebnim stroškom ustavljati.

Ako bi bil gospod Bog reki Idriji zaukazal, da ima čez bukovski hrib teči, in ako bi bil rekici Bači velel, da

se mora čez Hom v Tominko stekati, bi jaz zoper ondašnje cesto ne besedice ne bil zinil, tako pa terdim, da gerda sebičnost hoče ondi cesto peljati, in če bo vžugala, Cerkljanom družega ne ostane kakor s krajnsko deželo se združiti.

F. J. Kafol.

Važen sklep goriškega deželnega odbora gledé na slovenski jezik.

Kakor je dopisnik × iz Goriškega v 29. listu „Novic“ in dopisnik V. „aus der Grafschaft Görz“ v 119. listu „Ost und West“ naznanil, je o zadevah v kvartirovanja vojakov, oziroma za premembo dotične postave, naš deželni odbor 28. dan p. m. do vseh županstev povabilo v italijanskem jeziku razposlal, da naj bi na več vprašanj odgovorile in svoje skušnje in želje v ti zadevi razodele. Čez nekaj časa dospejo res od več strani željene sporočila; nekatere županstva niso še odgovorile, druge pa, kakor Tomaj, Skopo, Dutovlje na Krasu, Ponikve na Tominskem itd. se ustavljajo italijanskim dopisom, in so odboru resne proteste po pravi podobi poslale, v katerih svoj upor z neoveržljivimi vzroki podpirajo, rekši, da, potem ko že davno pričakujejo, da se bodo skorej nemškega jarma znebile, se jim zdaj še hujši, italijanski, naklada; da so tudi prišle z dežja pod kap; da nimajo ne italijansko-slovenskih slovarjev, ne pripravnih prevajalcev in tolmačev; prosijo tedaj, da naj bi se jim v razumljivem jeziku pisalo; da bojo vedile kaj odgovoriti. Da so bili protesti po slovenski pisani, se samo po sebi razume.

Bravci naši jo bojo lahko uganili, kako se je odbor nad tem nepričakovanim početjem zavzel; bilo je nekterim odbornikom kakor strela iz jasnega neba. Da imajo, kakor vsaki posamni človek, tudi županstva pravico terjati, da, kdor hoče z njimi govoriti, naj v jeziku govori, ki ga one razumejo, tega bi menda še Kitajci tajiti ne mogli, toliko manj namestovavci izobraženih ljudstev. In vendar ni povsod taka.

Ko so v odborovi seji 12. t. m. omenjene reči na versto prišle, povzame g. Winkler besedo in s pomenljivim „quousque tandem“... se uprè na vso moč, ki mu izvira iz ljubezni do naroda svojega zanemarjenega in iz omenjenih protestov, in tirja, da naj bi se odjenjalo vendar enkrat od očitne krivice gledé na slovensko stran. Njegovo jedernato in temeljito dokazovanje je privabilo gosp. glavarja in dr. Doljak-a, kateremu je enakopravnost nekoliko več kot puhel glas, precej na svojo stran, tako, da nista le spoznala, da so slovenske tirjave pravične, temuč, da sta se še poverh prizadevala tudi s političnimi vzroki una dva prepričati, rekoč, da se jima ne zdi varno, Slovincov dražiti in večini pravico kratiti. Ugovarjalo se je, da italijanski jezik je djansko za vrednega spoznan, in da, kar iz odborove pisarnice gré, mora dosledno italijansko biti itd. Toda očitna resnica oči kolje. Pod čverstimi mahi Horacijev je eden izmed Kurijacijev precej obležal, in uni je bil tudi že tako spehan, da bi se bil rad s tem pogojem vdal, da naj bi se izvirnemu italijanskemu razpisu vselej slovenska prestava pridevala. Pa tudi ta popravni predlog je bil z opombo overžen, da tukaj gré za princip, „da se mora slovenskim županstvom po slovenski dopisovati“, in potem, ko je gosp. Winkler še pristavil, da zastran slovenskega pisanja naj si nihče glave ne lomi, da to bo njegova skerb; je bilo bitve konec in zmaga naša. Odborov sklep se glasi: Vsi, kakoršni koli razpisi do slovenskih županstev, boje slovenski.

Veselite se toraj goriški Slovinci, dokler imate na Dunaji Černe-ta in Winkler-ja v Gorici.

Slava gosp. Winkler-ju in njegovima pomočnikoma za to preimenitno pridobitev! Slava pa tudi tistim slavnim županom, ki so se za naš, žali Bog, predolgo zaniče-

*) Za poskušnjo bode krajnska kmetijska družba si naročila nekoliko takih magnetov; kdor želi tudi za-se takih, naj se berž oglasi pri družbi in pošlje dnar. Vred.

vani jezik tako možko potegnili, ki so, siti hlapčevske podločnosti, začeli sami sebe spoštovati in svoje neprodajljive pravice braniti in zagovarjati. Čujte tedaj Slovenci: „Vigilantibus jura“ (kdor budi, ga pravica doleti), — pravica se le zaspancom krati! In kaj, vam mar kaka postava prepoveduje, kakor pri odboru, tako tudi pri c. kr. oblastnijah pravice iskati in terjati, da naj vam v razumljivem jeziku pišejo? Ali vas zamore kdo siliti drugače kot po slovenski govoriti, če drugega ne znate? Kjer se pa brezvestne županstva same ptujih tajnikov in ptujega jezika poslužujejo, tam naj se vsi pošteni domoljubi zoper tako ravnanje spodobno oglasijo in saj te sramote nikar ne terpijo, da se na černo desko laški ali nemški razglasi pribijajo, da se jim v ptujem jeziku napravljene vabila itd. pošiljajo. Dokler to terpimo, prizuujemo sami svoj materni jezik na sramotni steber. Terjajmo tedaj pravico! Združena prošnja — in drugega lojalni Slovenec ne pozna — železne duri prebije, in pravici bo zmaga gotova. V tem pa, ko to veselo novico priobčujem, me stane težko kregulja odgnati, ki tare duha, ako pomislim, kako se nam, kar nam po ostri pravici gré, le po kapljicah odmerja in dolžnost hvalečnosti kakor za privolitve naklada, ker bi lahko desetkrat toliko ne prosili, ampak tirjali, kar imajo drugi narodi, in da moramo celó za slavno zmago razglašati, kar bi se nam bilo moralo samo po sebi, brez boja, dati.

Omenjeno veselo novico naznanivši naj povem še kaj več o našem deželnem odboru in zlasti o odbornikih, da se sedanja in prihodnja delavnost njihova lože presodi in ceni; zakaj veliko, da ne rečem vse, je na oseh ležeče.

Ko je v začetku našega deželnega zbora c. k. pooblastenec s svojo slovesno pričetnico, gledé na obravnavni in službini jezik, italijansko pot pokazal; se je moglo prostodušnemu poslušavcu nekako čudno zdeti, da se no-beden naših ni spomnil zlatega reka: „principis obsta“ in da ni nikomur na misel prišlo vprašati: zakaj, na čigavo povelje, po kateri postavi se je zboru jezik manjšine oktroiral. Tako se je, ako bi se primerilo, lahko osodepoln in Slovencom škodljiv „fait accompli“ srečno v zbor eskamotiral. Pa, ker ni veselja brez kaljenja, ga tudi za naše Lahe ni bilo. Naši verli zborniki so, spomnivši se pevcovih besed: „volja popráv vam bodi in skerb, izida ni dvombe“, omenjeni formalni greh v sledečih sejah s tem popravili, da so laške zbornike ne le v principu k priznanju naše narodnosti prisilili, ampak tudi s tem, da je verli Kafol, vkljub jalovi jezi nevednega in rijavih predsodkov polnega mestnega filisterstva, možko in resno po slovenski govoril, da se je na Černetov nasvet, zahvalnica do Njih Veličanstva v obeh jezikih poslala, da se zborni zapisniki poslovenjujejo, in da so bili v poslednji seji slovenski, italijanski in — za par Nemcov in kot namestnik za slovenskega — tudi nemški jezik za obravnavne jezike spoznani.

Potem takem je, dasiravno je kot opraviški in službeni jezik italijanski ostal, vendar laški absolutizem že precej omejen, in, ako pomislimo (ker se Lahi nemškega, kot diplomatskega jezika, branijo, mi pa tudi ne posebnih vzrokov ne dovolj gorečnosti, da bi jim ga siliti, nimamo), da bi notranje uredovanje v obeh narodnih jezikih veliko sitnost in težav prizadevalo: ni proti samoodinemu italijanskemu uredovanju ravno kaj posebnega ugovarjati.

Ako vse te pridobitve pregledamo, nam ne bo težko, njih važnost in sežaj spoznati, če se spominjamo Kose-skovih besed:

Nepomenljiva leži nevažna peška na grivi,

Kliti začne, narase drevó, se kroži, se širi,

Krona mu prostre se v zrak, jablan na grivi stoji.

Ali bi mar, kar od peške veljá, od dušnega se-

mena, od principov žlahnih idej ne veljalo? Moč neiz-merna je sklep v domoljubnih persih, sosebno ko gré za reč, ktera mora poprej ali pozneje po naternem zakonu vsem zadržkom vkljub obveljati. In taka je z našo narodnostjo.

Kakor sploh vse polje svoje delavnosti, tako tudi njivo narodnosti je utegnil deželni zbor v svojih 6 sejah komaj poverhoma preorati in zrahljati in nekoliko tudi vsejati, poglavitve dela pa je odboru naložil, ali si jih za prihod-nji prihranil. Odbor tedaj, ki prihaja najimenitnša deželna oblastnija, je zdaj vse pazljivosti vreden, zato se obrača vse proti sivi hiši na starem tergu, radovedno popraševaje, ali se je odbor tega že lotil, ali se je unega že poprijel? In res je na odborovem vedenji veliko ležeče, ker več bistvenih zadev po njem rešenja pričakuje.

(Konec prihodnjic.)

Oglas o slovenskem parlamentarnem jeziku.

Od spodnjega Koroškega. V 25. listu „Novic“ je rodoljub * pravilo za slovenski govorni jezik: „Govori, kakor pišeš“ na razsodbo ponudil. To je za slovenske dele poprejšne labudske škofije, ktera je zdaj v Marburgu, z malim izjemkom le po besedah, ne pa tudi po izpeljani novo; kajti že pred 30 leti se je v celovškem seminišču bogoslovcem naročevalo, naj se pri prepovedih ne ravnajo po slednjem kmečkem narečju, kamor bodo prišli, ampak naj se v tej zadevi le v Ljubljani in Celjovcu natisnjenih knjig deržijo. Večidel, če ne vsi, so se tega nauka deržali, in slišati ni bilo, da jih ljudstvo ne ume. Sme se toraj terditi, da je zdajšnji književni jezik na Koroškem in Štírskem za prostega kmeta, kakor za bolj olikane ne samo čisto umljiv, ampak tudi prijeten, kar se še iz tega spozná, da kamor v teh dveh deželah prideš in kogar v sedanjem književnem jeziku ogovoriš, se ti tudi s posebnim veseljem in neko vrojeno sposobnostjo odgovarja. Le kaki napet nemškutar, kteremu je nemščina edina lestvica do sv. nebes, jecljá ter na pol nemško na pol gorjansko bomblja. Za imenovane dve deželi bi v ponujenem pravilu: „Govori, kakor pišeš“ ne bilo kaj spremeniti, marveč želeti, naj bi se ga vsi hitro poprijeli.

Iz tega pravila se pa lahko spozná, da bo treba tam pa tam nekoliko od svojega odstopiti, kajti drugače ni mogoče, jedno narečje za celo Slovenijo dobiti. Kdor dobro prevdari, da v složnosti vseh Slovanov in v marljivem delovanju na književnem polji, ne pa v sedanjem bočkem deržavnem zboru leži kal prihodnje sreče in veljavnosti naše, in da le neka sebičnost je kriva, da smo sedaj v politíškem in narečnem oziru tako čudno razkropljeni in razkosani — kdor to temeljito presodi, bo rad nekoliko od svojega se-dašnjega narečja odstopil in odstopljeno na žertvenik naše domovine položil. Pri tem se ne sme terditi: moje narečje je najlepše; ono se mora za govorni jezik cele Slovenije povzdigniti, ampak vsi moramo tudi z vso močjo na to vleči, da se kolikor in kakor hitro mogoče z vsemi drugimi Slovani združimo. Sedaj je treba nauk spolniti, ki ga je umirajoči oče svojim sinom dal, ko so se okoli njega tužni zbrali zato, da jih po očetovi smerti nihče branil ne bo. „Prinesite, jim oče reče, snop šibice“. Sini prinesó zvezane šibice, in oče jim veleva snop prelomiti. Pervi sin dene snop na koleno, se napenja; al prelomiti ga ne more. Po tem skuša drugi, tretji, pa snop le nezlomljen ostane. Sedaj rekó očetu, da snopa prelomiti ne morejo. Oče pa jim reče: Prerežite vez, koja šibice vkup derži, in skušajte vsako po sebi zlomiti. Sini storijo in hitro so vse šibice zlomljene bile. „Glejte, otroci! to vam naj bo nauk, kaj naj bi storili, da nas nihče pokončal ne bo. Ostanite združeni, kakor šibice v snopu“, reče oče.

Naj bi se toraj slednji Slovenci tega tvegali, kar ponujenemu pravilu v svojem narečju nasprotnega ima; tedaj

20 kr. Gosp. Prašnikar v Mekinah blizo Kamnika ga v stopah tolče in žgè. Gosp. Zalar, posestnik ljubljanske gostivnice „pri Slonu“, bo o tem vsakemu rad vse na drobno povedal, kar zvediti želi, ker on je dobro skušen v tem delu, ki se ga vsak delavec v pol uri lahko do dobrega nauči.

Živinozdravilske skušnje.

(Zoper drisko pri teletih sesajočih in odstavljenih in drugi mladi goveji živini) mi že okoli 20 let voda grenkih mandeljnov prav dobro služi. Voda iz grenkih mandeljnov, mleku podobna, se ravno tako napravlja kakor iz sladkih, le s tem razločkom, da se grenki mandeljni neolupljeni raztolčejo in v mlačno vodo denejo. Teletu pri sescu se dá pol maselca takega mandeljnovnega mleka, ki se napravi iz 6 do 8 grenkih mandeljnov, odstavljenemu in močnejemu teletu se ga pa po maselcu daje, ki je iz 8 do 10 mandeljnov napravljen. Ta pijača se daje teletu čez eno uro potem, ko je sesalo, ali pa 2 uri preden se h kravi pusti; pri odstavljenih in starejih eno uro preden se kermijo, ali dve uri po klaji. Odstavljenim teletom se mora med tem dobra suha piča iz šrotanja, pa le po malem dajati, piti pa prestana voda, nikoli pa kalna in premerzla; če je pa premerzla, mora nekoliko časa postati, da se pogreje nekoliko, preden se ž njo teleta napajajo.

Važen sklep goriškega deželnega odbora gledé na slovenski jezik.

(Konec)

Kar se izobraženih Slovencev tiče, jih bolj dušne kot materialne zadeve tiščijo, in najmodrejši odborovi ali zborovi sklepi, kateri le na pospeševanje telesne koristi namerjajo, ne bojo domoljubnih serc potolažili, dokler narodnost ne obvelja. In ko bi se jim vse kraško kamenje v pšenične hlebe, in vse gore od Sabotina do Kerna v kaliforniske rudnike spremenile, bi zapuščenim sirotam enako s tužnim glasom popraševali: kje so, kaj delajo mati? Kaj pomaga čverstemu sadežu rodovitna perst in vsi pogoji rastenja, če mu solnca in gorkote manjka? In ali v smert obsojenega pogernjena miza mar kaj veselí?

Zavoljo tega slišimo in beremo najrajše, da se naši možje, pri kateri koli priložnosti, bodi si v domačem zboru in odboru ali na Dunaji, v očitnih ali skrivnih sejah, javno ali privatno pred vsem za národne pravice potégujejo. Vsaka taka pridobitev, vsaka taka zmaga, je toliko več vredna, kolikor več se po nji narodno življenje hrani in brani.

V boljše razumljenje tega, kar naš odbor dela in sklepa, naj mi bo dovoljeno, kratko in kolikor mogoče, resnično karakteristiko naših odbornikov tukaj vverstiti.

Sostavljen je odbor, kakor je znano, iz glavarja gosp. grofa Vilh. Pace-ta, — gosp. dr. Kar. Doljaka, advokata, poslednjih 10 let mestnega župana, zdaj srenjskega svetovavca, in glavarjevega namestnika, gospoda Andreja Winkler-ja, adjunkta pri c. kr. okrajni gospóski goriškega obmestja, gosp. dr. Jož. Deperis-a, advokata, in gosp. dr. Al. Pajer-ja, kandidata za advokaturu; poslednja dva sta zraven tudi mestna svetovavca.

Grof Pace sloví kot pošten, pravičen mož; diči ga priprosta ravnota, in žlahno, nadloge človeštva občuteče serce; zveden je v kmetijskih rečéh in javnih opravilih; djanska skušenost z bistrumnostjo združena ga dela pripravnega za imenitno službo njegovo. Nemec po odgojenji, kakor veči del tukajšnjih plemenitnikov, stoji, priznavši, da za nemški živelj ni tukaj ugodnih tal, kot srednik nad narodnima strankama, in pomaga, kjer je treba, zaterti pravici na noge. Vsi Lahí ga čislajo. Deželne potrebe so mu znane; želja preuredb in poprav pa ne maja zvestobe njegove do Avstrije in cesarja.

Dr. Doljak, pošten, častitljiv, učen mož. Znanstvo se vjema pri njem s pobožnostjo, in italijanizem ne dela katoliškemu prepričanju sile; najden, kakor e v cerkveni zgodovini in kanoniškem pravu, se prederzne, kakšenkrat celó — sit venia verbo — konkordat, to je, cerkveno svobodo zagovarjati; imenoval bi ga našega Montalemberta, ako bi se neke stranke izmed preproste in izobražene goriške derhali ne bal, kateri je njegov značaj tern v peti, in ktera ga prav v duhu brezsrarne dunajske „Preše“ sovraži in zaničuje. Njegovi zoperniki ga pa tudi zastran tega černijo, ker je v jezikovski in narodni zadevi pravičen; dobro bi bilo, ako bi se besede, ki jim jih je 13. junija v zboru mestnega svetovavstva pod noge zabrusil, germano- in slovenofagov prijela, besede: „vsak izobražen Goričan bi mogel vse tri jezike zuati, italijanskega, slovenskega in nemškega“; (na dnevnem redu je bilo namreč vprašanje zastran učnega jezika na tukajšni realki). Ako še pristavim, da je najizverstniši parlamentarni govornik, ne bo treba ugibati, od kod... illae... Njegova največa pregreha neki je, da raje bere, kot piše. V zbor so ga Gradiščanje izvolili; Avstrii je zvest.

Gosp. Winkler je naš domačin, edini Slovenec v odboru. Da ga imajo za izverstnega jurista, za razsvetljenega in modrega vradnika, kateremu je duhomorno kalupovanje neznano, kterege bistro oko je že davno zapazilo in spoznalo, kar je v deržavnem in javnem življenji skazženega in pomanjkljivega in kako bi se dalo pomagati; da ga vikši in tovarši visoko čislajo in vse stranke spoštujejo; da mu zraven nemškega italijanski jezik tako gladko teče, da bi se bilo še celó italijanskim matadorom njegove kritike bati, ako bi se tako rešetanje z njegovim oistro uravnim značajem ujemalo: za vse to bi moglo tistim mar biti, katerih je skerb, da pride pravi mož na pravo mesto. Kar imam jez pristaviti, je to, da ga je gola ponižnost in priljudnost. Ure in ure se s pomoči in sveta iskajočimi kmeti ne kakor vradnik, ampak kakor prijatelj, s čudno poterpežljivostjo tako umevno in po domače pogovarja, da jim more serce veselja igrati. Kakošen razloček med njegovim vedenjem in unim sirovim režanjem „parlé da cristian“! Za koliko bi bile ljudstva in vlada na boljem, ako bi se ne le nižje, ampak tudi višje službe takim možem podeljevale. — Winkler ni le po rodu in kervi Slovenec, ampak tudi po mislih in prepričanji svojem, in kolikor zmerniši in previdniši, toliko bolj intensivno in zdatno je njegovo postopanje po poti narodnega napredka; on vé, za kaj se poganjamo in kaj hočemo doseči. Da slovenski tudi piše, bi skor ne bilo treba praviti.

Dr. Deperis je italijanskih misel; pa akoravno se za italijanščino poteguje, ni moč reči, da je prenapet, in družim jezikom posebno sovražen; saj je v poslednji zborovi seji še celó nemški jezik zagovarjal; njegovo pravilo, po vsem, kar slišimo, je: „medium tenere beati“. Tudi zmernost kaj veljá!

Dr. Pajer je mlad pa zmožen mož. Na svetlo ga je še le letošnje volitno gibanje privabilo; naenkrat je kot prederzen liberalec zaslovel in ker gesla „odi profanum vulgus...“ ne pozna, in je vsegamogočen ljudovod duša italijanske stranke postal. V mestnem svetovavstvu, ki je večidel njegova stvar, ima veliko oblast, sosebno nad — ničlami. Svojih politiških misel ne mara skrivati in tajiti. Njegovo „ceterum censeo“ je: „proč z nemščino!“ Slovence je nekaj časa s plajščem enakopravnosti zagrinjal, pa ker je bil pri nekterih priložnostih zabil konjsko kopito zagerniti, je splaval naše zaupanje po vodi. Ko bi se bil hotel od nas kako malo zmernosti naučiti, bi mu ne bilo tako težko Slovencom pravičnemu biti, kar bi se mu menda tudi iz kervoslovnih vzrokov spodobilo. Bodi si pa kakor koli, upamo, da se bo njegovo sicer blago serce saj o materijalnih zadevah, in kjerkoli si niste narodnosti vs križ, tudi za nas potegovalo.

Toliko mi se je zdelo potrebno povedati v pojasnjenje naših zadev sploh, kakor tudi zato, da se sedanja in prihodnja, za vso deželo važna delavnost deželnega odbora ložje presodi in ceni; zakaj veliko, da ne rečem vse, je na osebah ležeče.

V Gorici mesca julija 1861.

M.

Stirje dnevi v zlatni Pragi.

Spisal Val. Zarnik. *)

(Dalje.)

Ko se je v Pragi lansko leto prvo narodno gibanje začelo, po dogodkih preteklega novega leta, pri volitvah za deželni zbor, se je v vseh časnikih mnogo govorilo o „besedi“, po nemški „Bürger-Ressource“. To je bilo zmiraj imenovano osredje českega narodnega življenja, tu so se glavni možje pomenkovali o namerah za to ali uno reč; tu dolí z balkona sta govorila dr. Rieger in dr. Krasa na razkačeno ljudstvo in sta ga pomirila. Radoveden toraj stopim na večer po pogrebu Šafaříkovem v lepo poslopje sred mesta; v prvem nadstropji je že vse šumelo; čuti je bilo, da beseda je že polna gostov.

V dolgo, visoko sobano stopim, s katero se jih je še pet takih ujemalo; bilo je vse natlačeno, ker danes je bil vsakdo sila radoveden, poslance iz ptujih krajev viditi. Rieger in Palacky sta ravno došla in stoterna „Slava“ jima je nasproti donela; od vseh krajev se jima poklanjajo in znanci jih radovedno poprašujejo, kaj je novega v „riški rady“ (državnem zboru). Spet zagermí „Slava“; vse tiši k vratam; došel je moravski poslanec dr. Pražak.

Začelo se je šeptati, ali pride dr. Toman ali ne? Poslušal sem na več krajih, ko so šeptali: „Si vidil že Toman-a? to ti je mož“ itd. — Deseta ura je že pretekla in dr. Rieger pošlje poslanca dr. P... k Toman-u, naj bi gotovo domá ne ostal.

Hrup vstane; vse hoče spet pri vratih biti. „At žije Toman!“ „Slava Tomanovi!“ je od vseh strani germelo, ker dr. Toman je došel. Stopil je v sredo množice in zahvalil se po slovensko za tako preserčno pozdravljenje, sklenivši: „Mi od bregov južne Save in Vi možje od bregov Veltave smo vsi sinovi matke Slave!“ Z nepopisljivim navdušenjem so sprejeli zadnje besede; vem da, ko bi bilo sans gêne, bi bili dohtarja na rame vzeli ter ga nosili okoli.

Potihnil je sčasoma hrup in zbor pod vodstvom slavnega Lukesa je začel popevati junaške, navdušljive česke pesmi. Zopet vse vtihne in Lukes jame peti našemu poslancu na čast Jenkotov samopev: „Strune milo se glasite“. Pel jo je tako ginljivo, kakor da bi ga bil sam Prešernov genij navdihnil; rekel bi, da noben ljubček svoji dragi tako krasno ne prepeva, čeravno bi bilo mesca maja mu blede luna v okno ljubice sijala.

Bili smo, prav po domače rečeno, židane volje, in ko bi trenil, je ura polnoči kazala.

Ko iz besede z g. dr. Toman-om domú prideva in se pogovarjava o slovesni večernici, ter me nazadnje zaspanec premaga, se obernem v zid, pobožno oči kakor colnar v tempeljnu proti nebu povzdignem in Boga hvalim, da nisem — slaven mož. Ker brez slave sem imel čas, kakor Arhimed, česki jedilni list — vulgo „Špajscetele“ — študirati; ogledaval sem ga od verha do tal, na desno in levo, in se prepričal, da se po slovansko ravno tako lahko pové, kaj človeku diši, kakor v kulturo-noseči nemščini, čeravno bi v ljubljanski kazini in še morebiti „pri Mokarji“ protestirali zoper tako „demonstracijo“. Zakaj slišal sem, da v naših kerčmah je narobe svet, kakor sem ga včasih kakor mali fantalin na smanji dan na velikem tergu namalanega pri Tiroljcih občudoval, namreč, da mora tu domači gost natakárjev jezik, ne pa natakár domačega znati! — Pa kaj se če; to je že pri nas nobel! Zna celó biti, ako bi po

volji nekterih nem. exaltadosov šlo, da bi Ljubljancani vse stare frake in cilindre od Hervatov pokupili, ker potem bi bili lahko vsi, še celó Žabjičani, Krakovčani, Kravjedolinčani itd. strašno strašno nobel! Le tega ne vém, ali bi se naši pošteni Krakovčani itd. radi v škrice spreobrnili.

Drugi dan (praznik sv. Petra in Pavla) je bil veliki zajterk (dejeuner à la fourchette) pri znanemu bogatemu in domoljubnemu volarju Fingerhutu (Naperstaku). Komaj sva si omamljena po svečanosti preteklega večera oči ribati jela, nam že strežaj napové, da naji gospoda Rieger in Palacky spodej čakata. — Hitro v kočijo, drr! in v pol uri sva bila v sredi vseh českih literatov, žurnalistov in kar je bilo drugih znamenitih mož. — Kakor pri ženitvi v Kanai v Galileji smo imeli mizo z dragimi jedmi bogato obdano pred sabo; čedalje boljše vino je prihajalo na mizo; nama neznane, amerikske jedila so se verstile, ker gosp. Naperstak, nekdanji ameriksni gradjan, nam jo je prav „à la amerikaine“ napravil. — Hišna gospodinja, ali da se bolj nobel izrečem „la dame, qui faisait les honneurs“, je bila mlada prelepa deva njegove zlahte, ki je, vse drugače kakor Klara v državnem zboru, enaka preljubeznjivemu metuljčeku okoli nas ferfrala, s tem rusovski, s poslancom tehantom Morgenstern-om poljski, z nama serbski govorila. Bila je prava slovanska jezikoslovka. Še bolj prijetno je bilo pa jezikoslovje, ki je švigalo iz njenih prekrasnih oči. Spet sem rekel stisnjen v kotiček: Oh, kako je prijetno, da človek slaven ni! Milovanja vredni gospod dr. Toman je mogel spet vnovič roke stiskati, zdaj na levo ali desno kimati, smehljati se in horrible dictu visuque! že od jutra sta ga dva fotografa čakala in en litograf; vsi so mu mreže nastavljali ga zajeti, in nazadnje so ga vjeli; mogel se je, pri Bogu je milost! jim podati. Kakor sem rekel, jez sem se pa v kotiček spravil, ponižno Boga hvalil in jezikoslovje prelepih lesketečih oči študiral.

Od fotografa naredi gospod dohtar en skok v bližnjo majhno kerčmico si enmalo oddahnit, češ, saj tu sem incognito, al zmotil se je. Tanak in dolg natakár se je kakor snop pred njega postavil, poskušal se tako diplomatično smehljati, kakor Nace na Dunaji; al ni mu šlo revežu, ker še ni nikoli „Ost-Deutsche Post“ vredoval. Na me je pa od strane škilil in mi s trepavnicami migaje hotel povedati: „Le nikar se ne skrivajte; akoravno nisem bil sinoč v besedi, vendar „maniro“ vem za take priložnosti“ — in začel se je pripogovati in nama po česki „špajscetele“ tako patetično razlagati, da bi bil človek mislil, da nama od bitve pri Beli gori pripoveduje.

Domá naji je že čakal gosp. dr. Ferdinand Mikovec, vrednik Lumira in prvi česki archeolog, ter se prijazno ponudil, naji kakor „cicerone“ voditi od cerkve do cerkve, od kamna do kamna, in nama razlagati zgodovinske spomenike nekđaj tako slavnega naroda.

Gospoda dohtarja, navdanega že od nekđaj estetičnega duha, je vse mikalo; vse je ogledal in posebno se obotavljal v 800 let stari Tajnski cerkvi, kjer je pred 400 leti Janez Hus pridigoval. Jez sem si pa zmiraj mislil: To se tudi lahko bere v bukvicah, ki so v rudečem svinskem usnji vezane in za popotnike narejene (na priliko: Bädker); spet sem večidel kakor colnar v tempeljnu pred cerkvijo počakal in ogledoval česke fiakerje in branjevke, ki so sèm ter tje kakor okamnjeni sedeli in „Narodne liste“ prebirali, pa tudi nisem opustil pri vsaki priložnosti svoje pozornosti na „heske“ Pražanke obrniti, ki so, le verjemi mi, dragi bravec, veliko bolj mične, kakor 500 let in še več stare, kamnitne in okajene podobe svetnic. — Pa draga bravka ali bravec, da ne boš mislil, da sem brezbožen, sem z gosp. dohtarjem z veliko radovednostjo ogledoval cerkev sv. Vida na Hradšinskem homcu, cerkev, kjer je brez fraze vse povestnica, — kjer se še dandanašnji vidi kapela sv. Vaclava in tisti lanc sred vrat iz 9. stoletja, za ktere ga je on zagrabil, ko ga je njegov brat naskočil prebodil. — Znamenit je tudi

*) Po naključbi zakasnjeno.